

**№4 (62)
2020**

Құрылтайшы және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заңнама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.zqai.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың
негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға
арналған басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәріпбеков Р.Қ. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) –
(төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов, Ресей)
Қазбаева Ә.Г. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Казиев З.Г. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Қайырбаева Л.К. – PhD (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Киязова А.Ж. – (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Конько В.Т. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрғазин Б.Қ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Ресей)
Примащев Н.М. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек, Қырғызстан)

Журнал редакциясы

Джамбуришин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Ерлешева Д.Т.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат
және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж. 25.06.2019 ж.
(Алашқы есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы, 010000,
Нұр-Сұлтан қ., Д. Қонаев к., 12/1
«Сулы-жасыл желекжол» БО
тел.: 8 (7172) 57-03-42

www.zqai.kz

E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Qazaqstan Respublikasy Zańnama jáne quqyqtyq aqparat institýtynyń

JARSHYSY

gylymi-quqyqtyq jýrnal

Редакция бағанасы

Конституциялық және әкімшілік құқық

- Р.Қ. СӘРІПБЕКОВ** Құқықтық кеңістікті цифрландыру.....12
Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА, Б.Қ. НҰРҒАЗИНОВ, А.А. КАРАЕВ Парла-
менттің заң шығару функциясы: нысаналы құзыреттілігінің кейбір мәсе-
лелері.....25
С.К. ИДРЫШЕВА Қазақстан Республикасының заңнамалық ак-
тілерінде мемлекеттік тілді қолдану саласындағы конституциялық заң-
дылықтың жай-күйі.....35
С.К. УКИН, Н. САУЛЕН Қазақстан Республикасында нормативтік
құқықтық актілердің күшіне енуіне және қолданысқа енгізілуіне заңдық
талдаудың кейбір мәселелері.....42
Б.А. ҚАЛМЫРЗАЕВ, Қ.Т. БИТЕМИРОВ, Б. НАҚЫПОВ Қа-
зақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігі тұрғысынан діни экстре-
мизмнің өзектілігін зерделеу мәселесі (Қазақстан Республикасының
Терроризмге қарсы орталығы қызметі шеңберінде).....48

Азаматтық және азаматтық-процестік құқық

- Е.В. ГОРЯЧЕВА** Заңды тұлғалар туралы заңнаманы қолданудың
кейбір мәселелері.....61
С.А. ӘКІМБЕКОВА, М.Ж. БЕКТҰРҒАНОВ Қазақстан Республи-
касы Жоғарғы соты жанындағы халықаралық кеңес және оның азамат-
тық процестегі рөлі.....66
Б.Ө. АЛТЫНБАСОВ Мемлекеттік университеттердің азаматтық
құқықтық мәртебесінің реформасы: теориялық және практикалық мәсе-
лелер.....73

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

- Д.А. ФИНК, А.В. ПИПТЮК** Адвокаттың сотқа дейінгі тергеу са-
тысында дәлелдеуге қатысуы (Қазақстан Республикасы мен Ресей Феде-
рациясының материалдары бойынша).....82
К.Х. РАХИМБЕРДИН, Ю.Р. ГЕТА Қазақстандағы пробация: қазір-
гі кезеңдегі қалыптасу мен дамудың бірегей тәжірибесі.....91
Н.Ж. АҒЫБАЕВ, Н.Қ. ИМАНҒАЛИЕВ Пенитенциялық жүйеде
азаптауларды тергеу кезінде дәлелдемелерді процестік бекітудің кейбір
мәселелері.....96

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану

- Е.М. АБАЙДІЛДИНОВ, А.Е. ӘБДІРАЙЫМОВА** Қазақстанның
жаңа экономикалық бағытының маңызды құрамдасы ретінде адамның
жеткілікті дәрежеде тамақтану құқығын қамтамасыз ету.....104
Д.Б. АБДИЛЬДИНА, М.Ж. КУЛИКПАЕВА Қазіргі әлемдегі цифр-
лық кеңістіктегі сөз бостандығының кейбір аспектілері туралы.....112
Т.В. ГАШНИКОВА Беларусь Республикасының және Еуразиялық
экономикалық одаққа мүше басқа да мемлекеттердің заңнамасы бойын-
ша экологиялық нормалау шектері туралы.....118
Э.С. АБДРАХМАНОВА Халықаралық азаматтық процестік
құқықтың заңнама жүйесіндегі орны мен рөлі.....125

Құқықтық мониторинг

С.И. КЛИМКИН, Ә.Ғ. ҚАЗБАЕВА Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы туралы заңнаманың тиімділігін қоғамдық мониторингті іске асыру аясында талдау.....	132
А.Ө. ҚАЛИЕВА Заңдардың тиімділігін заңнама сапасын арттыру құралы ретінде талдау.....	142

Мемлекеттік тілдегі заңшығармашылық практикасынан

Г.К. АҚЫЛБЕКОВА Қазақ және орыс тілдеріндегі заң мәтіндерінің теңтүпнұсқалығын қамтамасыз ету мәселесі туралы.....	150
Н.А. ХАМЗИНА Заң шығармашылығындағы кейбір оң беталыстар.....	156

Ғылыми өмір хроникасы

«Қазақстан Республикасының конституциясы – қоғам мен мемлекетті әлеуметтік жаңғыртудың іргелі негізі» online-халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама, Нұр-Сұлтан қ., 2020 жылғы 26 тамыз.....	160
Қазақстан Республикасы Конституциясының 25 жылдығына арналған «Қазақстан Республикасында Қоғамдық сананы жаңғырту аясында мемлекеттік қызметшілердің кәсіби құқықтық мәдениетін қалыптастыру және нығайту» тақырыбындағы халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама, Нұр-Сұлтан қ., 2020 жылғы 1-2 қыркүйек.....	166
Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институтында өткізілген көрмелер туралы ақпараттық хабарлама, Нұр-Сұлтан қ., 2020 жыл.....	170

«Жаршының» архивтік беттері

Ғ.С. САПАРҒАЛИЕВ Қазақстан Республикасындағы жергілікті өзін-өзі басқару туралы кейбір пікірлер (ҚР ЗИ Жаршысы №1-2006 ж. - 5-8 бб.).....	173
Д.Б. ТЕБАЕВ Академик Ғ.Сапарғалиевтің Қазақстан Республикасындағы жергілікті өзін-өзі басқару туралы ғылыми жарияланымына қайта оралғанда.....	177

Есімнама

Заң ғылымдарының кандидаты, доцент Ж.О. Құлжабаеваның мерейтойына орай.....	180
---	-----

Библиография

Р.С. Бевзенконың «Введение в российское право недвижимости». Вып. 2: «Принцип единства судьбы прав на земельный участок и на строения на нем» атты кітабына рецензия – М.: М-Логос, 2020. — 99 б.....	181
---	-----

Даналық ойлар

.....	182
-------	-----

**№4 (62)
2020**

Учредитель и издатель:
РГП на ПХВ «Институт законодательства
и правовой информации Республики
Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала размещаются на
сайте www.zqai.kz

Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета

Сарпиев Р.К. (Нур-Султан, Казахстан) –
(председатель)
Абайдылинов Е.М. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Узила Шапак – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)

Главный редактор

Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Состав Редакционной коллегии

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный деятель
культуры РК (Нур-Султан, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов, Россия)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казах-
стан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казахстан)
Каирбаева Л.К. – PhD (Нур-Султан, Казах-
стан)
Князова А.Ж. – (Нур-Султан, Казахстан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казах-
стан)
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Камен-
огорск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)

Редакция журнала

Джамбуриш К.А.
Колтубаева Г.Б.
Ердешева Д.Т.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
тел.: 8 (7172) 26-61-29
Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
Министерства информации и коммуникаций
Республики Казахстан
(Первичная постановка на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:

Республика Казахстан, 010000,
г. Нур-Султан, ул. Д. Конаева, 12/1
БЦ «На Водно-зеленом бульваре»
тел.: 8 (7172) 57-03-42
www.zqai.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

ВЕСТНИК

Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан

научно-правовой журнал

Колонка редакции 8

Конституционное и административное право

Р.К. САРПЕКОВ Цифровизация правового пространства 12
Л.Т. ЖАНУЗАКОВА, Б.К. НУРГАЗИНОВ, А.А. КАРАЕВ Законо-
дательная функция парламента: некоторые вопросы предметной компе-
тенции 25

С.К. ИДРЫШЕВА Состояние конституционной законности в сфере
применения государственного языка в законодательных актах Респу-
блики Казахстан 35

С.К. УКИН, Н. СӘУЛЕН Некоторые вопросы юридического анали-
за вступления в силу и введения в действие нормативных правовых актов
в Республике Казахстан 42

Б.А. ҚАЛМУРЗАЕВ, Қ.Т. БИТЕМИРОВ, Б. НАКИПОВ К вопро-
су об актуальности изучения религиозного экстремизма в контексте на-
циональной безопасности Республики Казахстан (в рамках Антитеррори-
стического центра Республики Казахстан) 48

Гражданское и гражданско-процессуальное право

Е.В. ГОРЯЧЕВА Некоторые проблемы применения законодатель-
ства о юридических лицах 61

С.А. АКИМБЕКОВА, М.Ж. БЕКТУРГАНОВ Международный совет
при Верховном Суде Республики Казахстан и его роль в гражданском
процессе 66

Б.О. АЛТЫНБАСОВ Реформы гражданско-правового статуса госу-
дарственных университетов: теоретические и практические вопросы 73

Уголовное право и уголовный процес

Д.А. ФИНК, А.В. ПИПТЮК Участие адвоката в доказывании на
стадии досудебного расследования (по материалам Республики Казах-
стан и Российской Федерации) 82

К.Х. РАХИМБЕРДИН, Ю.Р. ГЕТА Пробация в Казахстане: уни-
кальный опыт становления и развития на современном этапе 91

Н.Ж. АГИБАЕВ, Н.К. ИМАНГАЛИЕВ Некоторые вопросы про-
цессуального закрепления доказательств при расследовании пыток в пе-
нитенциарной системе 96

Международное право и сравнительное правоведение

Е.М. АБАЙДЕЛЬДИНОВ, А.Е. АБДИРАЙЫМОВА Обеспечение
прав человека на достаточное питание как важнейшая составляющая но-
вого экономического курса Казахстана 104

Д.Б. АБДИЛЬДИНА, М.Ж. КУЛИКПАЕВА О некоторых аспектах
свободы слова в цифровом пространстве в современном мире 112

Т.В. ГАШНИКОВА О пределах экологического нормирования по
законодательству Республики Беларусь и других государств-членов Ев-
разийского экономического союза 118

Э.С. АБДРАХМАНОВА Место и роль международного гражданско-
го процессуального права в системе законодательства 125

Правовой мониторинг

С.И. КЛИМКИН, А.Г. КАЗБАЕВА Анализ эффективности законодательства Республики Казахстан о Национальной палате предпринимателей в свете реализации общественного мониторинга.....	132
--	-----

А.У. КАЛИЕВА Анализ эффективности законов как инструмент повышения качества законодательства.....	142
--	-----

Из практики законотворчества на государственном языке

Г.К. АКЫЛБЕКОВА Об обеспечении аутентичности текстов законов на казахском и русском языках.....	150
--	-----

Н.А. ХАМЗИНА Некоторые положительные тенденции в законотворчестве.....	156
---	-----

Хроника научной жизни

Информационное сообщение об online-международной научно-практической конференции «Конституция Республики Казахстан – фундаментальная основа социальной модернизации общества и государства», г. Нур-Султан, 26 августа 2020 года.....	162
---	-----

Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Формирование и укрепление в Республике Казахстан профессиональной правовой культуры государственных служащих в свете модернизации общественного сознания», посвященной 25-летию Конституции Республики Казахстан, г. Нур-Султан, 1-2 сентября 2020 года.....	167
--	-----

Информационное сообщение о выставках, проведенных в Институте законодательства и правовой информации Республики Казахстан, г. Нур-Султан, 2020 год.....	171
---	-----

Архивные страницы «Вестника»

Г.С. САПАРГАЛИЕВ Некоторые соображения о местном самоуправлении в Республике Казахстан (статья в Вестнике ИЗ РК №1-2006 г. - С. 5-8).....	173
--	-----

Д.Б. ТЕБАЕВ Возвращаясь к научной публикации академика Г. Сапаргалиева о местном самоуправлении в Республике Казахстан.....	177
--	-----

Персоналии

К юбилею кандидата юридических наук, доцента Кулжабаевой Ж.О.....	180
---	-----

Библиография

Рецензия на книгу Бевзенко Р.С. Введение в российское право недвижимости. Вып. 2: Принцип единства судьбы прав на земельный участок и на строения на нем. - Москва: М-Логос, 2020. — 99 с.....	181
--	-----

Мудрые мысли	182
---------------------------	-----

№4 (62)
2020

Founder and publisher:
RSE on the REM «Institute
of Legislation and Legal information
of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
All journal materials are placed
on the website
www.zqai.kz
Included in the list of publications of basic
scientific results of dissertations on legal
sciences (Order CCES MES RK №894 from
05.30.2013)

Editorial Council members
Sarpekov R.K. (Nur-Sultan, Kazakhstan) –
(Chairman)
Abaydeldinov E.M. – d.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)
Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)
Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)
Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Murmetov G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Rahmetov S.M. – d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Malinovskiy V.A. – d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Unzila Shapak – d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Chief Editor
Dyussenov Ye.A. – c.j.s.

Editorial Board members
Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)
Aiyembetov M.A. – Honored Worker of Culture
of Kazakhstan, (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Russian)
Kazbayeva A.G. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Kaziyev Z.G. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Kairbaeva L.K. – PhD (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Kiyazova A.Zh. – (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Konusova V.T. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)
Nurgazinov B.K. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Nurmagambetov R.G. – PhD
(Chelyabinsk, Russian)
Primashev N.M. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-Kamenogorsk,
Kazakhstan)
Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek, Kyr-
gystan)

The editorial staff
Dzhamburshin K.A.
Koltubayeva G.B.
Yerdesheva D.T.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
tel.: 8 (7172) 26-61-29

The certificate of registration of mass media
№17761-G from 25.06.2019 from
the Information Committee of the Ministry
of Information and Communications
of the Republic of Kazakhstan
(Number and date of primary registration №6592-
Zh.07.09.2005.)

Address:
The Republic of Kazakhstan,
010000, Nur-Sultan, D. Konaev str., 12/1
BC «On the water-green boulevard»
tel.: 8(7172) 57-03-42
www.zqai.kz
e-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Bulletin of Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan

JARSHYSY

scientific and legal journal

Editorial.....10

Constitutional and Administrative Law

R.K. SARPEKOV Digitalization of the legal space.....	12
L.T. ZHANUZAKOVA B.K. NURGAZINOV, A.A. KARAEV Legislative function of the parliament: some of the issues of substantive competence.....	25
S.K. IDRYSHEVA State of constitutional legality in the sphere of state language application in the legislative acts of the Republic of Kazakhstan.....	35
S.K. UKIN, N. SAULEN Some questions a legal analysis of the entry into force and enactment of regulatory legal acts in the Republic of Kazakhstan.....	42
B.A.KALMYRZAEV, K.T. BITEMIROV, B. NAKIPOV On the relevance of studying religious extremism in the context of national security of the Republic of Kazakhstan (within the framework of the Anti-terrorist center of the Republic of Kazakhstan).....	48

Civil and Civil Procedure Law

Y.V. GORYACHEVA Some problems in applying the law on legal entities.....	61
S.A. AKIMBEKOVA, M.ZH. BEKTURGANOV International council of the Supreme court of the Republic of Kazakhstan and its role in civil proceedings.....	66
B.O. ALTYNBASOV Reforms of the civil legal status of public universities: theoretical and practical issues.....	73

Criminal law and Criminal procedure

D.A. FINK, A.V. PEPTYUK Participation of a lawyer in evidence at the pretrial investigation stage (based on the materials of the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation).....	82
K.KH. RAKHIMBERDIN, J.R. GETA Probation in Kazakhstan: unique experience of formation and development at the present stage.....	91
N.ZH. AGIBAYEV, N.K. IMANGALIEV Some issues of procedural consolidation of evidence in the investigation of torture in the penitentiary system.....	96

International law and Comparative law

Y.A. ABAIDELDINOV, A.Y. ABDIRAIYMOVA Ensuring the human right to adequate food as an essential part of Kazakhstan's new economic course.....	104
D.B. ABDILDINA, M.ZH. KULIKPAEVA Some aspects of freedom of speech within digital space in the modern world.....	112
T.V. GASHNIKOVA On the framework of environmental normalization under the legislation of the Republic of Belarus and other member states of the Eurasian economic union.....	118
E.S. ABDRAKHMANOVA The place and role of International civil procedure law in the legal system.....	125

Legal monitoring

S.I. KLIMKIN, A.G. KAZBAYEVA Analysis of the effectiveness of legislation of the Republic of Kazakhstan on National chamber of entrepreneurs in the light of implementation of public monitoring.....132

A.U. KALIEVA Analysis of the effectiveness of laws as a tool to improve the quality of legislation.....142

From the lawmaking practice in the official language

G.K. AKYLBEBKOVA On ensuring the authenticity of the law texts in kazakh and russian languages.....150

N.A. KHAMZINA Some positive trends in law-making.....156

The Chronicle of Scientific Life

Informational note about online-international scientific and practical conference «The Constitution of the Republic of Kazakhstan is the fundamental basis for the social modernization of society and the state», Nur-Sultan, August 26, 2020.....164

Information note on the international scientific and practical conference «Formation and strengthening in the Republic of Kazakhstan of the professional legal culture of civil servants in the light of the modernization of public consciousness», dedicated to the 25th anniversary of the Constitution of the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, September 1-2, 2020.....168

Informational note about exhibitions held at the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan city of Nursultan, 2020.....170

The archive pages of the«Bulletin»

G. SAPARGALIYEV «Some considerations on local self-government in the Republic of Kazakhstan» (article in the Bulletin of the IL RK No. 1-2006 - P. 5-8).....173

D.B. TEBAYEV Returning to academician G. Sapargaliyev's scientific publication on self-government in the Republic of Kazakhstan.....177

Personalities

For the anniversary of the candidate of legal Sciences, associate Professor Zh.O. Kulzhabaeva.....180

Bibliography

Review of the book Bevzenko R.S. Introduction to Russian real estate law. 2: the principle of unity of the fate of rights to land and buildings on it. - Moscow: M-Logos, 2020. - 99 p.....181

Wise thoughts.....182

SOME ASPECTS OF FREEDOM OF SPEECH WITHIN DIGITAL SPACE IN THE MODERN WORLD

Abdildina Danara Bagdatovna

Senior researcher of the department of international law and comparative legal studies of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan, Master of Law, Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, email: danaraabdi@gmail.com

Kulikpaeva Mira Zhumagazyevna

Head of the department of international law and comparative legal studies of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan, PhD, Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, email: mira16_astana@mail.ru

Keywords: freedom of speech, digitalization, the Internet, human and civil rights, access to information

Abstract. The article is devoted to the transformation of freedom of speech within the digital space. With the development of communication platforms on the Internet, from small forums to social networks and news portals with millions of users and readers, freedom of speech, has obtained an unprecedented scope of distribution and thus has faced a number of problematic aspects in the last decade.

The authors methodically consider the main aspects of this freedom, such as its content and the subject structure of legal relations. Taking into account the fact that freedom of speech is not absolute, i.e. it may be subject to restrictions, authors will pay special attention to the grounds and the methods of its restriction.

Nowadays state authorities in order to prevent distribution of illegal and inappropriate content apply such measures as blocking of website, search engine filtering and content removal from website. As universal practice shows the application of these measures requires compliance with certain rules: the imposed restrictions must be based on the law, be proportionate and necessary in a democratic society. The authors consider the main aspects of application of protection measures and also provide examples from Kazakhstani practice. At the same time, the article notes that a certain role in the appointment of one of these measures is played by the extraterritorial nature of the Internet. Experience of foreign countries defines that states extend their jurisdiction even in cases when servers of website located abroad or when a person who posted the illegal content is a foreign citizen.

Thus, the authors made an attempt to analyze the characteristic features of freedom of speech on the Internet and make a forecast of its further development.

ҚАЗІРГІ ӘЛЕМДЕГІ ЦИФРЛЫҚ КЕҢІСТІКТЕГІ СӨЗ БОСТАНДЫҒЫНЫҢ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕРІ ТУРАЛЫ

Данара Багдатовна Абдильдина

ҚР Заңнама және құқықтық ақпарат институты халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану бөлімінің аға ғылыми қызметкері, заң ғылымдарының магистрі, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: danaraabdi@gmail.com

Мира Жумагазыевна Куликпаева

ҚР Заңнама және құқықтық ақпарат институты халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану бөлімінің басшысы, PhD, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: mira16_astana@mail.ru

Түйін сөздер: сөз бостандығы, цифровизация, интернет, адам және азаматтың құқықтары, ақпаратқа қол жеткізу

Аннотация. Мақала цифрлық кеңістіктегі сөз бостандығын трансформациялауға арналған. Интернеттегі байланыс платформаларының дамуымен, кішігірім жабық форумдардан бастап, миллиондаған пайдаланушылар мен оқырмандары бар әлеуметтік желілер мен жаңалықтар порталдарына дейін сөз бостандығы бұрын-соңды болмаған таралу аясына ие бола отырып, соңғы онжылдықта бірқатар проблемалық аспектілерге тап болды. Авторлар

осы бостандықтың негізгі аспектілерін, атап айтқанда, оның мазмұны мен құқықтық қатынастардың субъективті құрамын әдістемелік тұрғыдан қарастырады. Сөз бостандығы абсолютті емес болғандықтан, яғни шектеулерге ұшырауы мүмкін болғандықтан, оны шектеу негіздері мен әдістеріне ерекше назар аударылады.

Бүгінгі таңда уәкілетті органдар заңсыз және қолайсыз контенттің алдын алу мақсатында пайдаланатын негізгі шаралары сайтты бұзаттау, іздеу жүйесін сүзу және вебсайттан мазмұнды жою болып табылады. Осы шараларды қолдану, әлемдік тәжірибе көрсетіп отырғандай, нақты ережелерді сақтауды талап етеді: енгізілетін шектеулер заңға негізделуі, демократиялық қоғамда мәлішерлес және қажетті болуы тиіс. Авторлармен оларды қолданудың негізгі аспектілері қарастырылады, сондай-ақ қазақстандық тәжірибеден мысалдар келтіреді. Сонымен қатар, мақалада осы шаралардың бірін тағайындауда Интернет желісінің эксаумақтық сипатқа ие болуы белгілі бір рөлді атқаратыны айтылған. Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, мемлекеттер өздерінің юрисдикциясын сайт шетелдік болған немесе заңсыз мазмұнды орналастырған адам шетелдік азамат болған жағдайда да таратады.

Осыған орай, авторлар интернеттегі сөз бостандығының сипаттамалық ерекшеліктерін талдауға және сөз бостандығының одан әрі дамуына болжам жасауға тырысты.

О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ СВОБОДЫ СЛОВА В ЦИФРОВОМ ПРОСТРАНСТВЕ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Абдильдина Данара Багдатовна

Старший научный сотрудник отдела международного права и сравнительного правоведения Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, магистр юридических наук, Республика Казахстан, Нур-Султан, email: danaraabdi@gmail.com

Куликпаева Мира Жумагазыевна

Руководитель отдела международного права и сравнительного правоведения Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, PhD, Республика Казахстан, Нур-Султан, email: mira16_astana@mail.ru

Ключевые слова: свобода слова, цифровизация, интернет, права человека и гражданина, доступ к информации

Аннотация. Статья посвящена трансформации свободы слова в рамках цифрового пространства. С развитием платформ общения в интернете, от небольших закрытых форумов до социальных сетей и новостных порталов с миллионами пользователей и читателей, свобода слова, получив небывалую до этого сферу распространения, в последнее десятилетие сталкивается с рядом проблемных аспектов.

Авторы методично рассматривают основные аспекты данной свободы, таких как её содержание и субъектный состав правоотношений. Ввиду того, что свобода слова не является абсолютной, т.е. может подлежать ограничениям, особое внимание будет уделено основаниям и методам её ограничения.

На сегодняшний день основными мерами, используемыми уполномоченными органами в целях предотвращения неправомерного и неприемлемого контента, являются блокировка сайта, фильтрация поисковых систем и удаление контента с вебсайта. Применение данных мер, как показывает мировая практика, требует соблюдения четких правил: вводимые ограничения должны быть основаны на законе, являться соразмерными и необходимыми в демократическом обществе. Авторами рассматриваются основные аспекты их применения, а также приводятся примеры из казахстанской практики. При этом, в статье отмечается, что определенную роль в назначении одной из данных мер играет экстерриториальный характер сети Интернет. Международная практика показывает, что государства распространяют свою юрисдикцию даже в тех случаях, когда сайт является иностранным или когда лицо, разместившее неправомерный контент, является иностранным гражданином.

Таким образом, авторами предпринята попытка проанализировать характерные особенности свободы слова в сети Интернет и сделать прогноз дальнейшего развития свободы слова.

It is widely known that from the human rights perspective two major areas of Internet regulation have been privacy and freedom of expression/

speech. The progress of means of communication in digital space has changed the freedom of speech in a certain way. One was given an opportunity

to express his thoughts to the wide audience and one was given an access to large amount of information. So, for the state authorities the main concerns in this sphere are: how to control illegal content and how to control legal but potentially harmful content without unduly infringing on the right to freedom of speech [1, p.17].

Freedom of speech in the digital space can be characterized by the clash of competing interests of a wide range of subjects. Participants of these legal relations can be divided into three large groups:

1) the state as the guarantor of protection of public order and security;

2) an Internet user, whose actions, in fact, lead to the conflict of interests of the participants;

3) entities whose activities are related to the provision of Internet services.

The third group includes many participants: Internet providers, website administrators, hosting companies (hosting providers), social networks, search engines, etc.

Relationships can arise between two groups of subjects (for example, state-user, state-Internet provider), and between all of the three groups. Participation of certain entities from the third group is determined by the subject of the dispute or imposed restrictions.

At the same time, a number of factors justify the complexity of state regulation: the speed of information distribution, the transboundary nature of the network, sophisticated process of user identification. Moreover, unlike television and newspapers, which also have a multi-million audience, the Internet rarely require from a mere user thorough editing of his material. All of the above can serve as a fertile ground for the emergence of various kinds of offenses:

1) distribution of inappropriate / illegal content (materials that violate moral standards and norms of national legislation);

2) distribution of materials that offend the feelings of other users;

3) publication and distribution of information discrediting someone's honor and dignity;

4) distribution of materials that violate copyright;

5) distribution and publication of content that threatens national security and public order, agitates for violent actions (hate speech).

This list is not exhaustive, but it reflects the main violations arising from the use of free speech on the Internet.

All international agreements (Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights of 1948,

Article 10 of the European Convention on Human Rights (hereinafter - the ECHR), Article 19 of the International Covenant on Civil and Political Rights of 1969 (hereinafter - the ICCPR) establish that freedom of speech consists of two elements - unhampered expression of one's opinion and access to information¹. At the same time that right, which is not absolute, may be subject to restrictions from state, the grounds for which are enshrined in the ICCPR (paragraph 3 of article 19) and the ECHR (paragraph 2 of article 10).

According to the ICCPR, restrictions must be established by law and must be necessary for respect of rights, reputation of others and protection of national security, public order, public health or morals. Moreover, the ECHR defined additional grounds: protection of territorial integrity, prevention of disturbances and crime, prevention of disclosure of the confidentially received information, or protection of authority and impartiality of the judiciary.

Nowadays constitutions of the majority of countries contain universally enshrined standards for guaranteeing freedoms and human rights. Article 20 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan determines that, firstly, «freedom of speech and creativity are guaranteed. Censorship is prohibited», secondly, «Everyone has the right to freely receive and distribute information in any way not prohibited by law», thirdly, «Propaganda or campaigning for a violent change of the constitutional order, violation of the integrity of the Republic, undermining the security of the state, war, social, racial, national, religious, class and tribal superiority, as well as the cult of cruelty and violence are prohibited». Thus, article 20 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan guarantees freedom of expression and receipt of information and establishes the grounds for its restriction.

Regulations in the sphere of freedom of speech are applied to the Internet space as well, which is confirmed both by the practice of the European Court of Human Rights (hereinafter - the ECtHR) and by the recommendations issued by international organizations. For example, the Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the human rights of Internet users², the UN Guidelines on Human Rights for Business³. The imposed restrictions must be based on law, be proportionate and necessary in a democratic society. This requirement was especially emphasized by the ECHR in the Ahmet Yildirim v. Turkey case. The court pointed out that introduction of restricting measures requires

¹ General comment No. 34, CCPR/C/GC/34. Human Rights Committee. Electronic access: <https://undocs.org/CCPR/C/GC/34>

² Рекомендация CM/Rec(2014)6 Комитета Министров Совета Европы для государств-членов о правах человека интернет-пользователей. Электронный доступ: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c6f85#P118_25200 (дата обращения от 12.05.20)

³ Руководящие принципы ООН по правам человека для бизнеса 2011 года. Электронный доступ: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf (дата обращения от 12.05.20)

a clear legal basis that establishes the scope of restrictions and the right to challenge them in court⁴.

With the increase of restrictions of Internet freedom, the methods of state control are slowly becoming less visible [2, p.183]. Among the most prominent measures applied by authorities are: blocking website, filtering website in search engines, and removing content from website.

Blocking, filtering or suspension of access to the Internet content are technical measures designed to restrict access to information or resources. Such actions are usually taken by an Internet service provider (Internet service provider) through hardware and software that block the receipt or the display of certain content on the devices of Internet users. The goal of such hardware and software is to block the Domain Name System (DNS) or Uniform Resource Locator (URL). In turn, requests to remove content are sent to website administrator (web-site operator) or server owner (host).

Application of these measures is not always perceived favorably by the owners of Internet platforms (as well as in cases of additional liability of hosting sites for violation of copyright by their users). For example, in 2014 Ilya Azar's article «Ust-Kamenogorsk People's Republic. Whether Russians are waiting for «polite people» in Kazakhstan» posted in the Meduza Internet portal was recognized by the local executive body as inciting ethnic hatred and calling for violation of the country's territorial integrity. The website was blocked on the territory of Kazakhstan. It is not known whether Kazakhstani authorities had previously contacted the Meduza administration before the blocking, but given that the article is still on the website, it can be assumed that the administration had rejected the removal request⁵.

Still, there are some positive examples of cooperation. In some cases, state authorities deal with the issue through diplomatic channels. Thus, publication of the article «Why Kazakhstan seeks to return to China» published at the end of March 2020 on the Chinese portal www.sohu.com was discussed on the intergovernmental level. On April 14, 2020, the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan, during a meeting with the Chinese Ambassador to Kazakhstan Zhang Xiao, expressed the protest against the article to the People's Republic of China. In the evening of the same day, the article was removed from the website⁶.

Also, despite the fact that the Internet is

identified as a space without borders, the territorial boundaries of states, nevertheless, have an impact on the methods of interaction between stakeholders. In particular, in cases when illegal content is posted on the servers located outside the territory of a state the legislation of which the posted content violates. In this regard, we should mention such aspects of relations arising in the Internet space as their transboundary nature and, as a consequence, state extraterritorial jurisdiction, which implies the ability of state to exercise jurisdiction outside its territory. In the doctrine of international law, full jurisdiction of state is «the power of state to prescribe the behavior and ensure the implementation of its prescriptions by all legal means at its disposal» [3, p. 330]. Jurisdiction according to its territorial scope can be territorial and extraterritorial [4, p. 38].

As Professor R.M. Valeev notes, «if the interests of the state are somehow affected or the subject of the legal relationship is a citizen of this state, it can claim the exercise of its jurisdiction» [5, p. 400]. In this regard, the academic has identified grounds for the extension of criminal jurisdiction of state outside its territory:

- a) the acts were committed abroad by his citizen;
- b) the acts were committed against his citizen;
- c) acts that cause damage to this state (protection of state interests in the field of national security, financial stability, etc.);
- d) acts that are defined as crimes under international law [5, p.419-420].

Nowadays states, concerned about the protection of private data, cybercrime, copyright, tend to adopt laws that have an extraterritorial effect. National legislation of such states as Malaysia, Germany affecting freedom of expression and extending its power beyond the host state and regulations of the EU were analyzed.

In 2015, Malaysia passed amendments to the Sedition (Amendment) Act, which empowered sessions courts to order the removal from the Internet of publications calling for rebellion, causing damage to person or property, inciting racial, interclass and religious hatred⁷. Pursuant to Section 3 of Article 2 of the Extra-Territorial Offenses Act 1976, the offenses defined in the Official Secrets Act 1972 and Sedition Act 1948 committed by any citizen or resident, any place without and beyond the limits of Malaysia shall be

⁴ European Court of Human Rights, the case of Ahmet Yildirim v. Turkey № 3111/10 of 18.12.2012. Electronic access: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-115705> (date of access 04.08.20)

⁵ Meduza.io is blocked in Kazakhstan prior to the expertise results. Publication at the news portal Tengrinews.kz. Electronic access: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/internet-resurs-meduzaio-zablokirovan-kazahstane-rezultatov-264341/ (date of access 03.08.20)

⁶ Publication about «Kazakhstan's belonging to China» entails a note of protest. Publication at the news portal Azattyq. Electronic access: <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-and-china-note-of-protest/30553220.html> (date of access 03.08.20)

⁷ The Sedition Act 1948. Electronic access: https://www.cjljlaw.com/files/bills/pdf/2015/MY_FS_BIL_2015_17.pdf (date of access 02.08.20)

punished under the law as if the crime had been committed in Malaysia⁸.

In 2017 the European Union adopted the Regulation on cooperation between national authorities responsible for the enforcement of consumer protection laws⁹. Article 9 of the Regulation establishes powers of competent authorities of the Member States of the Union responsible for consumer protection. In accordance with subparagraph (g) of paragraph 4 of Article 9 of the Regulation, in cases where there are no other effective means to stop or prohibit the violation covered by this Regulation and in order to avoid the risk of causing serious harm to the collective interests of consumers, the competent authorities may:

- (i) remove content or restrict access to the online interface or order the display of an explicit warning to consumers when accessing the online interface;
- (ii) order the hosting provider to remove, disable or restrict access to the online interface; or
- (iii) where appropriate, order domain registries or registrars to delete a fully qualified domain name and allow the competent authority concerned to register it.

Furthermore, according to paragraph 40) of the preamble of the Regulation «The enforcement challenges that exist go beyond the frontiers of the Union, and the interests of Union consumers need to be protected from rogue traders based in third countries». Thus, without a court ruling European agencies and bodies for protection of interests and consumer rights at their discretion of are eligible to issue an order to remove and block sites which are located outside the European Union may be issued.

The Network Enforcement Act (NetzDG) (hereinafter referred to as the Act) adopted in 2017 in the Federal Republic of Germany caused a great stir in the world community¹⁰. It represents a certain interest for us as it reflects common tendencies in the regulation of freedom of speech in the digital space: growing responsibilities of intermediaries and extraterritorial power of state.

The Act was adopted as a measure to protect network users from inciting hatred and disinformation on the Internet. That, in turn, put pressure on social networks and online media, number of users of which exceeds 2 million, to promptly respond to user complaints and remove illegal content from their websites.

According to Article 2 of the Act, social networks that receive more than 100 complaints about illegal

content during a calendar year are required to compile semi-annual reports on the consideration of complaints about illegal content on their platforms and publish these reports in the Federal newspaper and on their website no later than one month after the end of the corresponding half-year.

The greatest public concern was caused by Art. 3 of the Act, which imposed the obligation on social networks to remove or block access to content that is manifestly unlawful within 24 hours from the receipt of the complaint. In relation to the rest of the illegal content (the Act does not specify what kind of content) the time frame is extended up to 7 days. Failure to fulfill these obligations will result in a fine of up to 5 million euros.

The Act applies to any platform, regardless of whether it falls under the jurisdiction of the Federal Republic of Germany, where hate speech can be downloaded or viewed by a citizen or a resident of the Federal Republic of Germany.

According to the UN Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, D. Kaye, the obligations imposed on private companies by this Act raise concerns about freedom of expression. The Special Rapporteur also notes that «A ban on the dissemination of information based on vague and ambiguous criteria, such as «insult» or «slander», is incompatible with Article 19 of the ICCPR. The list of violations is broad and includes violations that do not require the same level of protection. In addition, many of the violations covered by the draft law strongly depend on the context, which the platforms are not able to assess»¹¹. The imposition of heavy fines also, according to the Special Rapporteur, may constitute undue interference with freedom of speech. Overall, the report notes, high fines and tight time frames can lead to overregulation of the web, which will result in the removal of even legitimate content in order to prevent any complaints about internet platforms.

According to paragraph 2-1 of the Article 25 of the Law of the Republic of Kazakhstan «On Mass Media», the owner, editor-in-chief (editor) of the mass media (web-sites are acknowledged as mass media) shall be liable for distribution of messages and materials containing propaganda or agitation of a violent change of the constitutional order, violation of the integrity of the Republic of Kazakhstan, undermining the security of the state, war, social, racial, national, religious, class

⁸ The Extra-territorial Offences Act 1976. Electronic access: <http://www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/LOM/EN/Act%20163.pdf> (date of access 02.08.20)

⁹ Regulation (EU) 2017/2394 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 on cooperation between national authorities responsible for the enforcement of consumer protection laws and repealing Regulation (EC) No 2006/2004. Electronic access: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/2394/oj> (date of access 04.08.20)

¹⁰ Network Enforcement Act 2017. Electronic access: <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=1245> (date of access 04.08.20)

¹¹ Mandate of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression OL DEU 1/2017. Electronic access: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Opinion/Legislation/OL-DEU-1-2017.pdf> (date of access 05.08.20)

and tribal superiority, the cult of cruelty, violence and pornography, regardless of the source of their origin¹². Still, the Law does not indicate how, to what extent responsibility should be distributed between these parties.

Overregulation by social media, web-sites can also represent a measure directed against their assumable liability as nowadays there is no accurate and effective model of defining the liability of intermediaries (hosts, administrators, etc.) in the Internet. Thus, overregulation can be described as a protection measure for web-site owners and administration.

Unreasonable application of blocking, filtering and removal of content constitute violations of freedom of speech. These violations are facilitated by the lack of appropriate legal regulation or the absence of clear legal framework that establishes the grounds for imposing restrictions, the scope of restrictions and the possibility of challenging them in court.

In the doctrine of international law, state, as noted by the Soviet scientist D.B. Levin, «bears international legal responsibility for internationally illegal actions of individuals, own citizens or foreigners committed on its territory. Strictly speaking, it is responsible not for the actions of private individuals as such, but for the behavior of their bodies, which did not prevent such actions or did not punish their perpetrators, although they were obliged to do so» [4, p.81]. Thus, we can conclude that even though the state relinquishes its power to control and regulate the Internet space, it remains responsible for protection and observation of constitutionally guaranteed human and civil rights and freedoms.

In this regard, it is quite common when state's desire to protect citizens from the influence of illegal content results in the excessive assignment of responsibility to Internet intermediaries, which, in turn, affects the end user and his freedom of speech. Furthermore, as some academics note, different protections of freedom of speech may create intercultural or cross-cultural conflict on the Internet [7, p.733].

Thus, such advantages of the Internet as its transboundary nature, the speed of information distribution, global interconnection, lack of complete control, and the rapid development of technologies have led to the high complexity of regulation of freedom of speech in the Internet. Also, it should be noted that rights and responsibilities of Internet intermediaries tend to expand every year. By imposing the obligation for the Internet intermediaries to observe, control and protect public order in the digital space, states to some extent delegate part of their competence in the field of protecting the rights and freedoms of its citizens.

Recent arguments between the social network Twitter and the administration of US President Donald Trump indicate that inner regulation of social media becomes stiffer than legislation in this sphere¹³. Thus, users are restricted in their rights and can be banned without the right for challenging the decision of the platform administration. State legislation does not impose any imperatives for social media platforms in this sphere. We suppose that further participation and presence of the Internet intermediaries in the digital space will play an increasing and more powerful role in the enjoyment of freedom of speech.

ЛИТЕРАТУРА

1. Rikke Frank Jørgensen, *Internet and Freedom of expression*. Electronic access: <https://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/ife03.pdf>
2. Alan Sears, *Protecting freedom of expression over the Internet: an international approach*. Electronic access: <https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1032&context=ndjic1>
3. *Международное право. Общая часть: учеб. для студентов юрид. фак. и вузов / Лукашук И.И.; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права, Академ. правовой ун-т. — Изд. 3-е, перераб. и доп. — М.: Волтерс Клувер, 2005. — 432 с.*
4. *Международное уголовное право. Учебник / Лукашук И.И., Наумов А.В. — М.: Спарк, 1999. — 287 с.*
5. *Международное право. Общая часть: Учебник / Отв. ред. Валеев Р.М., Курдюков Г.И. — М.: Статут, 2011. — 543 с.*
6. *Левин Д.Б. Ответственность государств в современном международном праве. — М.: Международные отношения, 1966. — 152 с.*
7. Kitsuron Sangsuvan, *Balancing Freedom of Speech on the Internet under International Law*. *North Carolina Journal of International Law*, vol.39, 2014. P.701-755

REFERENCES

1. Rikke Frank Jørgensen, *Internet and Freedom of expression*. Electronic access: <https://www.>

¹² The Law of the Republic of Kazakhstan dated 23 July 1999 No. 451-І "On mass media". Electronic access: <http://adilet.zan.kz/eng/docs/Z990000451> (date of access 06.08.2020)

¹³ «Donald Trump made a tweet. Why did it split Facebook». Publication from 03.06.20 on the bbc.com. Electronic access: <https://www.bbc.com/russian/news-52908944> (date of access 03.06.20)

ifla.org/files/assets/faiife/publications/ife03.pdf

2. Alan Sears, *Protecting freedom of expression over the Internet: an international approach*. Electronic access: <https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1032&context=ndjicl>

3. *Mezhdunarodnoe pravo. Obshhaja chast'*: ucheb. dlja studentov jurid. fak. i vuzov / Lukashuk I.I.; Ros. akad. nauk, In-t gosudarstva i prava, Akadem. pravovoj un-t. — Izd. 3-e, pererab. i dop. — M.: Volters Kluver, 2005. — 432 s.

4. *Mezhdunarodnoe ugovnoe pravo. Uchebnik* / Lukashuk I.I., Naumov A.V. — M.: Spark, 1999. — 287 s.

5. *Mezhdunarodnoe pravo. Obshhaja chast'*: Uchebnik / Otv. red. Valeev R.M., Kurdjukov G.I. — M.: Statut, 2011. — 543 s.

6. Levin D.B. *Otvetstvennost' gosudarstv v sovremennom mezhdunarodnom prave*. — M. *Mezhdunarodnye otnosheniya*, 1966. — 152 s.

7. Kitsuron Sangsuvan, *Balancing Freedom of Speech on the Internet under International Law*. *North Carolina Journal of International Law*, vol.39, 2014. P.701-755

УДК 349.6

О ПРЕДЕЛАХ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО НОРМИРОВАНИЯ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И ДРУГИХ ГОСУДАРСТВ-ЧЛЕНОВ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Гашикова Тамара Владимировна

Начальник отдела проблем укрепления законности в сфере
экономической деятельности государственного учреждения
«Научно-практический центр проблем укрепления законности и правопорядка
Генеральной прокуратуры Республики Беларусь», кандидат юридических наук,
докторант Белорусского государственного университета;
г. Минск, Республика Беларусь; e-mail: tomagashnikova@gmail.com

Ключевые слова: Нормирование в области охраны окружающей среды, экологическое нормирование, нормативы качества окружающей среды, нормативы предельно допустимых воздействий, техническое регулирование, санитарно-эпидемиологическое нормирование, Евразийский экономический союз.

Аннотация. В статье проводится анализ общего и особенного в правовом регулировании экологического нормирования в государствах-членах Евразийского экономического союза. Сопоставляются нормы природоохранных актов Республики Беларусь, Российской Федерации, Республики Казахстан, Кыргызской Республики и Республики Армения, посвященные правовому институту экологического нормирования. Констатируется, что, не смотря на схожий в целом подход, в государствах-членах Евразийского экономического союза имеются концептуальные различия в определении перечней нормативов, устанавливаемых в рамках экологического нормирования. Рассматриваются взгляды, имеющиеся в доктрине экологического права, на круг вопросов, охватываемых экологическим нормированием. Данной проблемой занимались В.В. Петров, Т.В. Петрова, И.О. Краснова, Ю.Г. Максимова, Н.В. Кичигин, Д.И. Шакирова и ряд других авторов. Обращается внимание на некоторые нормативные положения, имеющиеся в модельном законодательстве Содружества Независимых Государств, Экологическом кодексе Французской Республики.

Проведенное исследование позволяет сделать вывод о том, что концепция экологического нормирования окончательно не сформирована, на национальных уровнях происходит поиск возможных вариантов построения этого правового механизма. В качестве оптимальной модели рассматривается модель, основывающаяся на комплексном взгляде на существо экологического нормирования.

В плане проходящих процессов евразийской интеграции анализируются работы, затрагивающие вопросы гармонизации, унификации нормативных правовых актов государств-членов Евразийского экономического союза, среди которых работы Т.Н. Михалевой, А.А. Каширкина, А.Н. Морозова, Е.А. Свядковской. Опираясь на нормы Договора о Евразийском экономическом союзе, указывается на целесообразность взаимодействия государств-членов Евразийского экономического союза для формирования гармонизированного подхода к правовой регламентации экологического нормирования.